

CONFUCIUS ȘI PLATON: REFLECȚII ASUPRA IDEALULUI UMAN

Cheianu-Tutos Carolina

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *ne propunem să analizăm concepția de ideal uman la filosofii trecutului, pentru că astăzi această concepție ne poate servi drept exemplu și model pentru societatea noastră. Idealul de bărbat nobil ca conducător de țară la care să predomină intelectul și analiza riguroasă pentru a avea o societate prosperă.*

Cuvinte cheie: *Dao, om nobil, mitul peșterii, filosof, conducător.*

Însăși noțiunea de ”umanism” plasează omul – fie e vorba despre o persoană sau un grup de indivizi în centru preocupărilor sale. De aici rezultă că viața umană în general, dar în special viața unor persoane luate separat, e dotată cu valori înnăscute ale omului. Mai mult ca atât, respectul pentru aceste valori în sistemele umaniste este considerat drept un punct de plecare sau o temelie pentru principiile morale fundamentale.

De-a lungul istorie cunoaștem că cele mai răspândite și mai sistematizate curente filosofice umaniste au viziune proprie privitor la idealul uman. Adesea acest ideal e de natură socială incluzând politica, nivelul de instruire, puterea, structurile sociale ș.a. Astăzi ne vom opri asupra definiției de ideal uman la Confucius și Platon. Viața lui Confucius (551-479 î.e.n.) și viața lui Platon (427-347 î.e.n), unul a trăit în China, altul în Grecia, cu toate acestea au formulat concepte asemănătoare, le-am putea numi chiar și revoluționare pentru acea vreme, referitor la societate și personalitate.

Deși aparțin diferitor contexte de existență și de viziune asupra lumii, au un concept general, unificator privitor la structura realității. Ei își formulează viziune proprie despre societatea umană, prin unghiul de vedere al idealului transcendental care constituie baza, sursa adevăratei sau presupusei realități a lumii întregi. La Confucius ideal transcendental este Dao sau Calea tuturor lucrurilor. Dao nu este întruchiparea lui Dumnezeu sau a oricărei alte divinități, ci forța naturii, principiul sau energia realității. Toate lucrurile există prin Dao, fiind parte componentă a lui, ori calea tuturor lucrurilor. Atât confucianismul cât și daoismul consideră Dao temeiul a tot ce este esență și realitate, urmînd raționamentul Dao, pătrunzându-te de dînsul și contopindu-te cu el ori imitîndu-l, doar astfel se poate instala armonia în viața umană.

Platon ne descrie această realitate transcendentală ca un ideal opus lumii reale. Formulînd două dimensiuni ale existenței, ideale și reale, uneori mai fiind numite realitate și umbră. Dimensiunea ideală sau realitatea ei veșnică și imaterială înseamnă judecată neprihănită ori spirit nemuritor și invariabil, izvor al Binelui, al Adevărului și al Dreptății, de rînd cu toate celelalte. Ea e simbolul luminii ori al strălucirii, în opoziție cu negarea realității empirice, pe care oamenii făcînd greșeli o percep drept realitate obiectivă și definitivă. Lumea înconjurătoare sau umbra este materială, schimbătoare, trecătoare, lumea cu adevăruri ostile și cu idei preconcepuate despre dreptate. Lumea ideală e tărîmul rațiunii neprihănite, al spiritului și al aspirațiilor, pe cînd lumea în care suntem, este lumea umbrelor e tărîmul trupului și al dorințelor. Viața ființei umane, precum și societatea avansează numai atunci cînd, să zicem, viziunea lumii ideale, diriguitoare fiind, dispersează viziunea umbrelor.

Confucius face o delimitare între acei care posedă o rațiune ”superioară” sau ”nobilă” și între acei care merg pe o cale ”ordinară”, ”redușă”. Adesea ei reprezintă chipuri reflectate în oglindă: ”Omul înțelept se deosebește de alții, dar viețuiește cu ei în bună pace. Omul cu mintea scurtă e la fel ca și alții, dar niciodată nu viețuiește cu ei în bună pace”[1]. Pe cînd omul nobil caută cauzele eșecurilor sale în sine însuși, iar celălalt caută la alții.

Putem afirma că orientarea oamenilor dotați cu rațiune nobilă e cu totul alta, comparativ cu ceilalți. Ființele umane, înzestrate cu rațiune nobilă, se bucură de mai multe capacități, fapt ce le oferă posibilitate să viețuiască și să activeze în această lume radical diferit în raport cu alții. ”Omul nobil dispune de nouă ipostaze ale rațiunii: pentru ochi - agerime; pentru urechi - acuitate; pentru față - binevoiență; pentru conduită - smerenie; pentru cuvinte temeritate; pentru serviciu - responsabilitate; pentru îndoială – cumpănire; pentru mînie – prudență; și pentru posibilitatea de a avea profit - moralitate” [2].

Ființele umane la care predomină rațiunea urmează o altă cale a vieții decît acele cu un grad redus de rațiune. Ele sunt gata să însușească înțelepciunea, disciplina, demnitatea și să servească o cauză, pe cînd cele ordinare sunt dispuse să nu accepte și nici să adere la așa ceva.

Platon remarcă aceiași dedublare în cadrul dialogului ”Republica”. Devizînd realitatea în două părți: lumea veșnică a rațiunii și a spiritului și a lumii limitate de existența materială. ”Cei privați de experiența dobîndită prin chibzuință și virtute, acei care mereu își petrec timpul în ospățuri și petreceri de acest fel sunt atrași la fund, apoi aruncați în sus, astfel, fiindu-le sortit să nu-și găsească astîmpăr toată viața. Lor nu li-i hărăzit să depășească aceste hotare: ei niciodată nu și/au îndreptat privirile spre ceva sublim și nici nu au aspirat la el, nu și/au dat osteneala de a se pătrunde de realitatea reală, n-au gustat din miezul plăcerii neprihănite”[3].

Ca și la Confucius găsim o linie care delimitează cele două grupuri de oameni, între acei care sunt înțelepți și acordă privilegiile plăcerilor de rang superior, și acei care din ignoranță se dedică plăcerilor inferioare. În cel mai bun caz, ignoranții își pot înălța capul pînă la nivelul mediu de dezvoltare, dar mulți dintre ei își duc viața balansînd între acel inferior și mediu.

Platon în lucrarea ”Republica” ne ilustrează diferența între filosofi și oameni de rînd, e vorba de celebra alegorie a peșterii. Puțini oameni sunt apți, sfidînd orice primejdii, ca să-și călăuzească voința către lumina înțelepciunii și a adevărului și a se consacra lor. Majoritatea, preferă întunericul din peșteră și își petrec viața preocupînduse de lucruri derizorii și de jocul umbrelor din contul plăcerilor superioare, favorabile, mai mult celor care au suflet ori voință.

Deci există premisa de a trăi așa precum procedează adepții înțelepciunii, puțini vor fi acei care vor trăi avînd ca suport această forță lăuntrică. Pentru aceasta trebuie cu întreaga ființă să ne pătrundem de adevărul realității și să ne opunem seducției plăcerilor efemere, care vor ajunge a fi copii ale realității. Platon și Confucius ne vorbesc despre două categorii de oameni - văzători și orbi.

Confucius scoate în evidență anumite virtuți specifice omului nobil la care predomină umanismul. În dependență de paternitatea interpretării, meritele pot varia cantitativ, modificîndu-se totodată și rangul virtuților: inferioare sau superioare. Iată care sunt aceste virtuți pe care le deține omul nobil sau mai este numit bărbatul nobil: *Ren* – omenia, voința bună, blajinătatea; *Li* – ritul religios, eticheta, decența; *I* – cucernicia, virtutea; *Cgi* – înțelepciunea; *Țzin* – fidelitatea, conștiinciozitatea; *Cen* – sinceritatea și *Cijao* – pietatea filială. Din toate aceste virtuți Confucius evidențiază două care au un statut aparte, *Ren* fiind chintesența virtuților în ansamblu, temelia tuturor însușirilor nobile și *Li*.

Virtutea *Ren* formulează noțiunea de ideal, avînd la bază spiritul de sacrificiu social sau politic. Tradiția confucianistă stimulează instruirea personalității umane sub aspect moral și intelectual evidențiind pe prim plan formarea caracterului, indiferent de poziția socială a omului, care ulterior, va servi țara. *Ren* este idealul absolut al bunătății, materializate, al umanității, bunăvoinței, oamenii îl asimilează pe *Ren* prin intermediul lui *Li* ori al practicilor și al ritualurilor adecvate.

Confucius evidențiază că societatea, privată de serviciile oamenilor nobili, de virtuțile lor morale, se scufundă în haos. Societatea ajunge a fi strangulată de materialism sec, de opțiunile inutile și de lăncezeală morală. În opinia sa ordinea și armonia sunt excluse în societate, dacă nu au rădăcini în personalități care, ulterior, transmit însușirile morale statului, fiind angajații lui.

Deci putem observa că confucianismul, este o doctrină politică, morală și religioasă. De reținut că această teorie umană ori obiectivă plasează în avangarda redutei etice personalitatea, dotată cu facultăți ce izbâdesc în sfera tuturor scopurilor și activităților umane posibile pentru atingerea idealului cu în alte calități morale și intelectuale.

Platon ca și Confucius în lucrarea sa ”Republica”, ne lansează teoria perfecționării guvernării morale și politice, nucleul căreia este omul ideal care simbolizează în sine înțelepciunea sau ”filosoful”. Astfel Socrate este cel care întruchipează omul ideal. Socrate este cel care a știut să îmbine reușit trăsăturile omului ideal cu ale filosofului, care se îngrijește mai mult de suflet decît de cele trupești, și nu are frică de moarte, ci de faptele imorale și că puțin îi pasă de crezul maselor. Omul înțelept nu trebuie să asculte de toți înțelepții, ci să treacă prin inimă informația și să fie convins că adevărata viața umană, luminoasă, e viața ce cultivă predominant virtutea. Și doar asemenea oameni cu o astfel de atitudine merită să dețină funcții de guvernare, în sens contrar în stat va redomina dezordinea și tirania.

Platon ne dă exemplu profesorului său afirmînd că Socrate nu ar fi Socrate dacă nu ar fi știut să îmbine reușit trăsăturile omului ideal cu ale filosofului, care se îngrijește mai mult de suflet decît de cele trupești, că are frică nu de moarte, ci de faptele imorale și că puțin îi pasă de ceea ce numim noi crezul maselor. Socrate în atenționa pe Criton, că ar trebui să țină cont în viață de opiniile oamenilor inițiați și bine crescuți, și nu de opiniile gloatei. Gloata are o atitudine față de orice și e dispusă să aibă un câștig material, contrar veșnicilor realități obiective. De acea Criton trebuie să urmeze și să asculte nu de toți înțelepții. Trece prin inima acestor afirmații artera convingerilor etice că adevărata viață umană, luminoasă, e viața ce cultivă predominant virtutea.

Acei care dețin puterea politică, dar stăpînesc adevăratele cunoștințe filosofice pentru aplicarea puterii, vor cîrmui statul urmărind scopuri meschine de exploatare și de proprie avuție. Chipul adevăraților filosofi, nu este a celor care se îngrijesc de bunurile veșnice, nu de realitatea pîmîntească, cei care aspiră spre lumină, dar nu spre întunericul grotelor. Aceștia aspiră spre adevăr, îl caută, spre a-l dăruia, trindu-l individual și colectiv, celui care nu l-a cunoscut.

În concepția lui Confucius și Socrate, speranța societății e clădită din cărămizile spirituale ale ”oamenilor ideali”. Confucius apelează la figurile de cîrmuitori antici, a împăraților, dînd exemple demne de urmat pentru contemporanii săi, dacă China dorește să atingă nivelul măreției de cîndva și să evite pericolul destrămării sau instaurării tiraniei. Acești oameni ideali constituie nucleul oricărei societăți laborioase, sănătoase și stabile. În absența idealurilor și a oamenilor, care materializează aceste idealuri, averea societății, ajunge a fi luată în zeflemeală, ar binele ce abia a fost să fie plantat de ea are puteri efemere și jalnice.

Deci Confucius și Platon cu aceste concepții despre lume, ne-au propus principiile fundamentale de care să ne conducem, sub aspect individual și social. Aceasta este condiția netăgăduită – virtutea, cu valoarea intelectuală și morală. Oamenii își află deplina fericire în viață, cînd urmează să înrădăcineze în inimile lor luminile moralității și inteligenței. Societatea prosperă doar atunci cînd este condusă de persoane dotate cu însușiri morale și intelectuale, în stare să nu cadă în ispită negoțului meschin, ci să poartă crezul, fără indulgențe, fericirii generale.

Acești oameni, purtători de virtute, vor avea la îndemîină asemenea pîrghii de conducere că toți membrii societății vor fi capabili să-și manifeste talentele în orice domeniu de activitate.

Bibliografie

1. Confucius, *Analecte*. Wașington, DS, 1998, p146.
2. Ibidem, p. 189.
3. Platon, *Republica*, ed 1085, p227.